

Akad. prof. dr. France Bernik

OB JUBILEJU FRANCETA BERNIKA

Literarni zgodovinar France Bernik je lani spomladi praznoval osemdeseti rojstni dan. Ta obletnica v naši javnosti ni ostala neopažena; njenemu obeleževanju se s pričujočo številko, žal nekoliko pozno, pridružuje tudi *Slavistična revija*. K temu jo spodbuja vrsta razlogov, ne nazadnje to, da je France Bernik njen dolgoletni sodelavec, saj je bil njegov prvi prispevek objavljen v reviji že leta 1954, prvi obširnejši znanstveni članek pa 1967; istega leta je postal član uredništva in je v tej vlogi sooblikoval naslednjih trideset letnikov, ob tem pa je reviji namenil dolgo vrsto svojih avtorskih prispevkov. Toda tudi če se sploh ne bi ozirali na to delovno povezavo, ne smeta niti stroka niti njeno osrednje znanstveno glasilo mimo dejstva, da gre za enega vodilnih slovenskih literarnih znanstvenikov, čigar opus je vreden upoštevanja in zasluži spoštovanje že samo z obsegom – njegov osrednji del sestavlja šestnajst monografij in zbornikov ter prek dvesto daljših člankov in razprav v periodiki –, še toliko bolj pa s tehtnostjo obravnavanih problemov, natančnostjo njihove analize in doslednostjo njihovega reševanja. Bernikovo dejavno življenje in objavljeni opus sta bila že opisana, najpodrobneje pač v dveh jubilejnih zbornikih.¹ Zato tukaj ne kaže ponavljati podrobnosti, temveč namesto tega opozarjamo samo na nekaj glavnih poudarkov.

Bernikova uspešno zastavljena univerzitetna kariera je bila ne silo pretrgana ob koncu petdesetih let 20. stoletja, ko po ideološko motivirani odstitvi profesorja Slodnjaka tudi on kot njegov asistent ni več smel ostati na Filozofski fakulteti. Na ta udarec se je odzval tako, da se je še bolj oklenil raziskovalnega dela v stroki, in v naslednjem desetletju je lahko pokazal prepričljive rezultate: monografijo o Simonu Jenku, ureditev njegovega zbranega dela in nekaj izborov, izdajo Levčevih spisov z monografsko študijo o njem, zbornik ob stoletnici Slovenske maticе ter prve knjige Cankarjevega zbranega dela. Razmere so mu bile spet nekoliko bolj naklonjene, ko je na začetku sedemdesetih let prišel na Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede (takrat še v sklopu SAZU, danes v ZRC SAZU). Tukaj je raziskoval literaturo slovenske moderne, predvsem Cankarja, in ob njem manjše avtorje, t. i. sopotnike moderne; njegovo drugo pomembno raziskovalno področje v tem času je bila proza z vojno tematiko, nastala v letih 1941–1980. Svoje analize in inovativna dognanja je sproti objavljaval v strokovni periodiki, v nekajletnih presledkih jih je povzemal in zaokrožal v knjižnih monografijah in zbornikih. Ob tem je ostajal med produktivnejšimi sodelavci zbirke slovenskih klasikov. Tako je lahko po smrti akademika Antona Ocvirka (1980) z vso kompetenco prevzel za njim glavno uredništvo *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev* in je zbirko s prenovljenim konceptom do danes pripeljal do zavidljivega obsega prek dvestopetdeset knjig.

Bernikovo zavzeto raziskovalno, uredniško in publicistično delovanje so spremljali novi angažmaji in strokovna priznanja, med drugim vabila na znanstvene posvete, predavateljske turnee in gostovanja na domačih in tujih univerzah, izvolitve v raziskovalne in univerzitetne učiteljske nazive, izvolitev za člana SAZU in naposled

¹ *Zbornik ob sedemdesetletnici Franceta Bernika*, ur. Jože Pogačnik (idr.). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1997. – *Ob osemdesetletnici Franceta Bernika*, ur. Igor Grdina in Oto Luthar. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2007. – Oba zbornika vsebujeta mdr. bibliografijo (1997: Jože Munda; 2007: Martin Grum) ter podroben kronološki pregled Bernikovega življenja in dela.

izvolitev za predsednika SAZU. France Bernik je vodil našo najvišjo znanstveno in umetniško ustanovo več zaporednih mandatnih obdobj v letih 1992–2002, v težavnih časih po osamosvojitvi Slovenije in med družbeno tranzicijo. Pri opravljanju te visoke in odgovorne dolžnosti je skrb za ugled in dostojanstvo hiše ter v njej zastopanih strok združeval z nenehnim prizadevanjem za dejansko ustrežnejši položaj znanosti in umetnosti v slovenski družbi in za njuno vključevanje v mednarodne povezave. Kot priznanje za opravljeno delo je bil l. 2003 izvoljen za častnega člana SAZU. Že bežen pogled na naslove njegovih objav iz teh let opozarja, kako se je ob novih nalogah razširil razpon njegovih interesov. Z govorjeno in pisano besedo je prispeval marsikaj tehtnega o zgodovini in sedanji vlogi Akademije, o mnogih njenih prominentnih članih, o vrsti humanističnih ved, pa tudi o širših vprašanjih kulture in družbe ter o vlogi in poslanstvu znanosti v današnjem svetu. Toda ob vsem tem je vredno posebnega poudarka, da je ves čas ostajal zvest svoji prvi ljubezni – slovenski književnosti, ki ji v zadnjih letih spet lahko posveča več časa in pozornosti.

Osrednje predmetno področje Bernikovih slovenističnih raziskav, ki so se začele z liriko Simona Jenka, se je razširilo na razdobje približno od srede 19. pa daleč v drugo polovico 20. stoletja in je prek tega zajelo dela, avtorje, širše literarne pojave in probleme ne le iz območja umetniške literature, temveč je seglo do samih začetkov slovenske književnosti; slejkoprej pa je eno njegovih glavnih težišč opus Ivana Cankarja in še posebej njegova pripovedna proza.

Bernik sodi v prvo skupino slovenskih literarnih zgodovinarjev, ki so kmalu po drugi svetovni vojni vnesli v stroko pomembne spremembe. Poznavalci štejejo njegove zgodnje objave med prve primere uspešnega prilagajanja in prepričljivega uveljavljanja interpretacijske metode v slovenski literarni vedi. Toda pri tem, ko je postavljaj v ospredje literarno delo kot estetsko opredeljeno umetnino, ni zavrgel vsega dotedanjega izročila stroke. Sicer mu je bil poleg naivnega faktografskega empirizma tuj tako pozitivistični kakor tudi idejno- ali duhovnozgodovinski redukcionizem, še bolj vulgarni sociologizem. Vendar se zaradi tega ni odrekel raziskovanju genetičnih in zgodovinskih razsežnosti literature, povezav teksta z avtorjem in dobo v časovno razvojni perspektivi, temveč si ga je prizadeval spojiti z imanentno interpretacijo in tipološko analizo teksta ter na drugi strani oboje odpirati tudi nasproti recepcijskim procesom. Tako je povezoval značilne teoretične postavke, metodične perspektive in dosežke, izvirajoče iz več razvojnih faz novejšje literarne vede; osrednjo, nosilno plast svojega literarnozgodovinskega diskurza je podpiral s teoretičnimi analizami verza, stila, pripovedne tehnike in jo dopolnjeval s primerjalnoliterarnimi razgledi.

Spričo vsega tega pomeni Bernikov opus nespregledljiv prispevek k novejši slovenski literarni vedi. Bržkone pa ga bo mogoče v celoti ovrednotiti šele čez čas: objave iz zadnjih let, med katerimi se monografija o Cankarju (2006) navezuje kot sklepno dejanje na znanstveno izdajo zbranega dela, namreč izpričujejo, da Bernikov opus še ni zaključen, marveč je – če si je dovoljeno izposoditi prispodobo s sorodnega področja – še kar naprej »rastoča knjiga«.

Darko Dolinar

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU